

PRIMĂVARA ARĂDEANĂ

Anul acesta, ajuns la cea de a treia ediție, Festivalul cultural artistic „Primăvara arădeană” a impresionat prin amploare și complexitate. Legat nemijlocit de sărbătorirea aniversării a 225 de ani de învățământ liceal la Arad (eveniment ce a prilejuit întâlnirea unor marcante personalități ale științei și culturii românești — foști elevi ai liceului local — „Ion Slavici”), festivalul s-a desfășurat apoi pe o largă arie de acțiuni: concerte simfonice, de muzică populară, de cameră; recitaluri de versuri; seri și medalioane literare; întâlniri cu reputați scriitori, arhitecți, cinești, artiști plastici; comunicări și colocvii pe teme economice, științifice, sportive, artistice; expoziții în săli și în aer liber; un concurs de muzică ușoară; un târg de artă populară, iată câteva din acțiunile prin care comitetul județean de cultură și artă a ținut să-și manifeste dorința de a pune cât mai divers în valoare bunurile spirituale, de veche tradiție, de pe aceste meleaguri ale Aradului.

În acest amplu și variat cadru cultural, manifestările teatrale s-au bucurat de un foarte larg spațiu de afirmare. Teatrele profesioniste și de amatori — atât cele din capitala județului cât și echipele venite din alte așezări urbane sau rurale — au pregătit spectacole, alături de alte colective, din țară și de peste hotare, invitate la festival. Printre acestea, în primul rând, colectivul Naționalului din București, și trupe, în schimb de experiență, din Iugoslavia și Ungaria. Prezența acestora a împins, firește, arta teatrală în prim-planul atenției. Premiera lucrării *Vinovatul* de Ion Băieșu în montarea teatrului gazdă, reprezentațiile *Pisica în noaptea Anului Nou* de D. R. Popescu (Teatrul Național „I. L. Caragiale”), *Arca bunei speranțe* de I. D. Sirbu (Teatrul din Oradea), *Fidelitate* de Hajdu Győző (Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara) și *S.O.S. — tata vrea să se însoare* de Hilde Fischer Untermans (secția germană a Teatrului de Stat din Sibiu), precum și colocviul pe tema: „*Preocupări novatoare în scrisul dramatic și în arta spectacolului românesc*” au dat capitolului „*Zilele dramaturgiei originale la Arad*” un relief și o culoare deosebită.

După *Iertarea* (premieră pe țară, 1969), premiera absolută, în cocheta mini-sală, ingenios amenajată, a Studioului, cu *Vinovatul*, vorbește despre rivna teatrului arădean în cul-

Boris Olinescu și Gabi Daicu în „*Pri-
vește înapoi cu minie*” de John Osborne

tivarea scrisului lui Ion Băieșu, ca al unuia din autorii reprezentativi pentru tendințele dramaturgiei noastre moderne, contemporane.

Concepută la dimensiuni restrinse (un act); confruntare-rechizitoriu de o revelatoare acuitate psihologică, lucrarea lui Băieșu, animată de un pătrunzător spirit al responsabilității, reclamă în imagini de o sfișietoare tristețe nevoia de dreptate; ea expune direct, violent, aproape didactic, morala: „trebuie plătit pentru orice nedreptate pe care o săvârșim împotriva altui om”. *Vinovatul* e în esență „un joc al călăului cu victima, diabolic și absurd, împins la paroxism, întreprins de o femeie care, după 15 ani de căutări tenace, îl ademenește la ea în noaptea nunții lui, pe ucigașul iubitului ei din tinerețe, îl determină să-și recunoască vina și să se sinucidă, strivit de frică și de remușcări. Eroina lui Băieșu comite acest act de dreptate considerând că: „orice om care a răpit posibilitatea de fericire sau fericirea însăși a unui semen de-al său nu mai are dreptul să fie fericit”. Drama celor două personaje Ea și El se distinge prin amestecul de cerebralitate și

pasivne, printre puternic dramatism, susținut de o replică directă, densă, lapidară, tensionată.

Spectacolul, realizat de tânărul regizor Alexa Visarion, are meritul de a se fi concentrat pe ideea majoră a dramei, pe care o materializează cu imagini simple și sugestive. Cadrul scenografic (Eva Györfy) — un cerc de lumină pe fundalul scenei, un podium pătrat, îmbrăcat în pînză cenușie în mijlocul căruia stă implăntat, drept și amenințător, un stîlp de lemn — a imprimat, dintru început, o notă de austeritate, de pustiu sufletească, de copleșitoare singurătate. Cei doi interpreți au redat extrem de sugestiv „specificul” acestui text, într-o tonalitate adecvată. Replicile se rostesc alb, aparent neutru, după pauze grăitoare. Nu se ridică niciodată tonul, nu se aude absolut nici-un strigăt. Totul, cele mai groaznice acuzații se aduc liniștit, într-o atmosferă de echivocă tandrețe, aproape candidă — și tocmai prin aceasta, înspăimîntătoare. E marea liniște apăsătoare, prevestitoare de catastrofe. Am apreciat în mod deosebit capacitatea celor doi actori — Zoe Muscan și Iulian Copacea — de a reliefa (în această tonalitate) tragedia situației, de a sublinia cu maximă intensitate, substratul de cruzime ascuns sub comportarea aparent nepăsătoare, de a marca multiplele stări prin care trec personajele, în timpul scurt pus la dispoziție de autor: deznădejde și spaimă, curiozitate, licărire de bucurie, rază de speranță, veselie stranie de o clipă, teamă, disperare, hotărîre diabolică, cinism etc

Am văzut la Arad și o altă montare recentă: *Privește înapoi cu minie* de John Osborne. S-a spus aproape totul despre această piesă, care la apariția sa a însemnat un adevărat reviriment în teatrul contemporan. Și astăzi, după trecerea anilor, rechizitoriul împotriva constrîngerilor sociale și morale, furia dezlănțuită, răfuiala înșingurată și neputincioasă a lui Jimmy Porter cu lumea, cu societatea, „sfînta lui nemulțumire”, adevărul de viață pe care-l cuprinde confesiunea lucidă, sinceră și amară a acestui erou al lui Osborne, nu pare să se învechească, sună încă foarte bine, tulbură și emoționează, incită la meditație.

Spectacolul regizat de Dan Alecsandrescu manifestă grija pentru traducerea fidelă a textului, pentru valorificarea cu finețe și sinceritate. Tălmăcită însă, mai mult în anecdotică ei, în implicațiile ei sentimentale, fără suficienta reliefare a suportului politic și social care a generat drama eroilor, piesa n-a dobîndit cu consecvență tonalitatea adecvată, rezonanța „furioasă” a conflictului ei. Datorită insuficienței dezvăluirii scenice a mobilului „mîniei” lui Jimmy Porter, a subtextului, a trimerilor și semnificațiilor social-politice pe care le implică zbuciumul și ne-

multumirea sa, spectacolul rămîne la stadiul unei lecturi scenice estompate.

Decorul lui Mircea Matcaboji oferă reprezentății arădene un cadru de atmosferă admirabil: o secțiune stilizată cu rafinament într-o mansardă, „cu patină”, cu amănunte pitorești de o mare putere de sugestie a climatului în care se petrece acțiunea, și de natură să stîrnească o atmosferă de înăbușitoare și deprimantă izolare, de tristă banalitate și apăsător conventionalism. Actorii au străbătut cu destoinicie partiturile dificile ale lui Osborne. Boris Olinescu (Jimmy Porter) a trăit clipe de reală emoție și dramatism, dovedind temperament și senzualitate, chiar dacă „izbucnirile” sale n-au acoperit întotdeauna (cu deplină sinceritate) sentimentul autentic și adevărat. Relația sa cu Cliff (Ion Petriche) a fost frumos compusă, dezvăluind nevoia disperată de comunicare și prietenie. Emisia defectuoasă a lui Ion Petriche l-a vădăvit pe acest din urmă personaj de relief și strălucire, deși actorul nu s-a arătat lipsit de sensibilitate și căldură, de mobilitate și eleganță în gest și atitudine. Gaby Daicu (Allison) a punctat cu sinceritate drama personajului, fără să ajungă însă la definirea complexității acestuia. Dorina Păunescu a izbutit și ea doar în parte să ne dezvăluie sub aparența „femeii fatale” adevărata dramă a Helenei. Am regretat că prezența operetistică a lui Nicolae Lehen a trădat chipul colonelului Retfern, care aducea în scenă o întregă lume.

Ca răspuns la vizita întreprinsă de Teatrul din Arad în țările vecine, colectivele teatrelor din Békéscsaba și Sabăț au onorat „Primăvara arădeană” cu două reprezentații de prestigiu. Montarea trupei maghiare cu *Făclia vie* de Illyes Gyula, vibrantă evocare a figurii lui Kossuth Lajos, s-a distins prin sobrietate și patos reținut. Fără nici o pretenție de originalitate, înscrisă de regizorul Sandor János în limitele caracteristice montărilor istorice tradiționale, spectacolul a impus cîteva realizări actricești. Simon György a întruchipat cu inteligență și convingere chipul intransigent și plin de umanitate al conducătorului revoluției, apărător al cauzei și drepturilor poporului, nevoit de vitrege împrejurări istorice să apuce drumul pribegiei. Împreună cu Szoboszlai Sandor care a compus printr-o interpretare tensionată chipul ambițiosului și orgoliosului general reacionar Görgey Arthur, Simon György a dat viață și strălucire *discuției* despre idealul revoluționar care ocupă în piesă un act întreg. O compoziție plină de pitoresc și autenticitate a realizat talentatul actor Körösztső István în rolul

Zoe Muscan și Iulian Copacea în „Vinovatul” de Ion Băieșu

bateră și-a aflat la Arad justificarea în însuși faptul că teatrul de aici a propus câteva spectacole cu caracter înnoitor; *Moftangii* după Caragiale, *Măsură pentru măsură* de Shakespeare, și *Vinovatul* de Băieșu. Organizată fără mari pretenții, această întîlnire — la care au participat: dramaturgi, actori și regizori ai Teatrului Național „I. L. Caragiale” și ai Teatrului din Arad, secretari literari, critici din Oradea, Timișoara, București, de la ziarele și revistele locale, oameni de litere din localitate — s-a afirmat prin seriozitatea și pertinența dezbaterilor, prin rodnicia schimbului de păreri și experiențe. O serie de probleme legate de caracterul autentic sau formal al inovației, de relația text-spectacol, de raporturile dintre diferiții factori implicați în procesul sau tendința de înnoire a artelor teatrale, de unele aspecte ale raportului dialectic dintre conținut și formă, de nivelul cultural pe care-l implică inovația, de educația gustului publicului, de contradicțiile existente între inițiativele de pe scenă și cerințele sălii, de contribuția actuală a teatrului nostru în mișcarea teatrală internațională etc., au suscitât discuții și confesiuni de creație, de un interes mai larg chiar decît cel așteptat de organizatori.

Merită a fi subliniată în mod deosebit buna organizare a întregului festival, zelul și priceperea cu care reprezentanții de partid și de stat ai județului Arad au dus la reușită multiplele lor acțiuni.

Valeria Ducea

lui Iozsa Mihaly, exponentul protestului și al bunului simț popular.

Spectacolul Teatrului din Sabău, cu cunoscuta lucrare *Doctor în filozofie* de Branislav Nușci, pus în scenă de Boris Kovac, într-un decor frumos, semnat de Kostini Vladislav Lalicky, relevă virtuțile colectivului de actori. Cu sinceritate, fără îngroșări caricaturale sau alte excese, interpreții au înfățișat, cu laconice dar sugestive mijloace comice, satira incisivă a autorului. Alexander Radovici a acuzat cu savoare comică chipul lui Jivota Tsvioici, prototipul parvenitului ignorant și naivul său fiu Milorad, interpretat cu haz discret, cu multă siguranță, de actorul Ivan Andrejevic. Chipuri ce se rețin, pline de culoare și pitoresc, din parazitara lume burgheză a piesei au mai realizat și Petar Pusic (Unchiul Blagoe), Zaga Isakovic (D-na Spasoevici), Branka Crnomarkovic (D-na Protici), Vera Zebic (D-na Draga).

Un deosebit succes a înregistrat în cadrul festivalului arădean dialogul pe teme teoretice, privind domeniul inovației în teatru. Așa cum s-a apreciat de către unii participanți, dez-

Teatrul de Stat din Galați

„UN OM = UN OM”

de

Bertolt Brecht

Dacă mai era nevoie de un argument în plus, pentru a demonstra că atunci cînd avem de a face cu un text de substanță și incontestabilă valoare literară, cu un regizor de un profesionalism autentic, și în posesia unei viziuni coerente, rezultatul este neîndoiios pozitiv, iar succesul asigurat — în acest caz *Un om = un om* pe scena Teatrului din Galați, ni-l oferă din plin. Acest Brecht de început, cunoscut nouă din montarea Teatrului de comedie devine pe mo-